

KATEDRA BOHEMISTIKY
Posudek na bakalářskou diplomovou práci

Autor: Barbora Adamová

Studijní obor: Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích prostředcích

Název práce (česky/anglicky): Akustická analýza vokálů moderátorů regionálních stanic Českého rozhlasu

Vedoucí práce: PhDr. Petr Pořízka, Ph.D.

Hodnocení písemné verze práce – návrh klasifikačního stupně:

Bakalářská práce B. Adamové se zabývá fonetickou analýzou vokalických artikulací moderátorů Českého rozhlasu. Cenná je tím, že se zaměřuje na stanice regionální, jež zůstávají povětšinou stranou zájmu odborníků. Konkrétně se jedná o redakce v Olomouci, Brně, Ostravě, Hradci Králové, Plzni a regionální stanici pro Prahu a střední Čechy. BP je zaměřena na akustickou analýzu kvality a kvantity vokálů-monoftongů; komparuje naměřená data s normativními hodnotami i s jinými (současnými) studiemi (Skarnitzl–Volín 2012, Kalová 2017); užity byly nahrávky z databáze iRadio, data jsou prezentována v přehledových tabulkách prostřednictvím formantových hodnot (kvalita), údaji o trvání segmentů (kvantita), vizualizována prostřednictvím vokalických trojúhelníků (grafy XY).

Bylo by možno zmínit jistý nepoměr teoretické a praktické části; v teorii se opakují věci všeobecně známé – není třeba představovat fonetiku jako obor, tematizovat hlásku jako segment, systematiku vokálů, obecné pasáže o ortoepii atp.; postačí např. fonetické, resp. artikulačně-akustické rysy vokálů – jako na s. 10nn.; jinak je ale teoretický úvod funkční, dobře zpracovaný a relevantní pro danou práci; tematizuje blíže i segmentační postupy týkající se vokálů, a to na základě monografie Machače a Skarnitzla (2009).

V úvodu (s. 6) se píše: *"Pro doplnění využijeme referenční hodnoty podobně zaměřených prací, které v posledních letech vznikly na Fonetickém ústavu Univerzity Karlovy a na Filozofické fakultě Univerzity Palackého."* Ve skutečnosti je použita pouze jedna studie Volína–Skarnitzla (2012) a jedna studie K. Kalové (2017). V přehledu bibliografie, ani v textu práce jsem nenalezl další studie, na něž jsem během konzultací upozorňoval a jež jsem doporučoval k využití právě proto, že se věnují vokalickým artikulacím moderátorů Českého rozhlasu (zejm. Palková a kol. 2003, Kopečková 2016, Pořízka–Kopečková, 2018). Komparaci s těmito aktuálními zdroji postrádám, o to více, že SkaVol pracují ve zmiňované studii s jinými (neprofesionálními) mluvčími.

Praktická část a vlastní analýza představují cenný příspěvek k danému tématu; metodologie je adekvátní: výběr moderátorů (vč. vyrovnanosti jednotlivých parametrů jako počet mluvčích na stanici/redakci, počet mluvčích podle pohlaví atp.), zaměřenost audiomateriálu (projev předem připravený, zejm. zpravodajství, příp. publicistika), nahrávky z různých časových období u jednotlivých mluvčích (rozsah 2008–2018). Celkově bylo analyzováno cca 1050 vokalických vzorků (710 krátký V + 338 dlouhý V) u 24 mluvčích ze 7 stanic, což je z hlediska rozsahu sondy více než dostačující a zároveň umožňující již jisté generalizace výsledků analýzy. Hlásky byly měřeny v různém hláskovém okolí a v různých pozicích ve slově; diplomantka se dokázala vypořádat i s tzv. falešnými formanty (důsledek automatické detekce F1 a F2v programu Praat s nutnou ruční korekcí). Kvituji, že diplomantka kromě standardně naměřených hodnot F1 a F2 v hertzech dodatečně data normalizovala převodem do erbové stupnice (s. 35nn). A nutno říci, že se jedná o jednu z prvních studií (po K. Kalové), která nabízí formantové hodnoty vokálů současných mluvních vzorů v psychoakustických jednotkách (ERB) v takovém rozsahu.

Analýza a její následná interpretace je pečlivá a poměrně precizní, i když by bylo možno z naměřených dat vytěžit více. Výtku bych měl ke způsobu vizualizace formantových hodnot v tzv. XY grafu, které jsou díky použitým spojnicím mezi hodnotami pro čtenáře spíše nepřehledné; vhodnější je buďto ponechat v grafu jednotlivé body-hodnoty, anebo naměřená data převést a vyjádřit elipsou (se zvolenou směrodatnou odchylkou). Některá data z tabulek by bylo vhodné pro přehlednost ještě vizualizovat grafy.

Po stránce jazykové je práce na standardní úrovni (až na drobné prohřešky), pozor zejm. na překlapy typu Hedbávná – Hedvábná.

Závěrem:

Předkládanou BP rád **doporučuji k obhajobě** a hodnotím před ústní rozpravou jako **výbornou, tedy stupněm B.**

Otázky k diskusi:

1. Na s. 42 je uvedeno: „*K částečným překryvům však dochází i při zahrnutí 65 % všech měření.*“ Proč bylo zvoleno zrovna toto číslo? SkaVol 2012, na které je odkazováno, mluví o 68 % zahrnutých dat. Vyjadřuje tento výběr 68 % vzorku z hlediska statistického zpracování dat nějakou veličinu, jednotku? Resp. jaká veličina (jednotka) se užívá při sumarizaci těchto dat běžně užívá?
2. Na s. 42 se píše: „*Z obrázků 6 a 7 vyplývá, že pole dvojic vokálů [a] – [á] a [e] – [é] se ve velké míře překrývají ve všech směrech. Není zde jasně rozlišitelné, zda jsou dlouhé vokály posunuté na jednu či druhou stranu na předozadní ose. Jejich kvalitu tak můžeme považovat za nerozlišitelnou. Hlavním distinktivním rysem u těchto vokálů tedy zůstává kvantita.*“ Blíže vysvětlíte... Podle tohoto vyjádření by bylo možno soudit, že kvalita není pro české vokály distinktivní.
3. Ad závěr na s. 48 o neprojevu jících se nářečních vlivech: Je možno to nějak vysvětlit? Tedy to, že se v souboru dat této BP neukázala ona obvyklá tendence otevřenějších vokálů českých a zavřenějších vokálů moravských mluvčích?